Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(50) 2025

УДК 37.091.12-044.372-044.922-044.332:159.98.072

https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-4(50)-813-826

Просіна Ольга Володимирівна кандидат педагогічних наук, доцент, директор Центру післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, магістрантка 2 курсу спеціальності 053 «Психологія» кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ, тел. (050) 549-22-98, https://orcid.org/0000-0002-1243-6069

ГОТОВНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ: ЕМПІРИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ

Анотація. У статті представлено результати емпіричного дослідження психологічної готовності педагогічних працівників до професійної трансформації в умовах кризового соціального контексту. Враховуючи виклики, що постали перед освітянами внаслідок збройного конфлікту, пандемії, міграційних процесів і трансформацій в освітній сфері, аналізуємо психологічні чинники, які визначають внутрішню готовність фахівців до професійних змін. Дослідження спирається на обґрунтовану теоретичну модель, що включає рефлексію, саморегуляцію, мотивацію до розвитку, смислобудування, когнітивну гнучкість, професійну самоефективність та соціальну підтримку.

Метою дослідження є виявлення рівня сформованості ключових психологічних чинників, що забезпечують готовність педагогічних працівників до професійної трансформації в умовах суспільної нестабільності. У вибірку увійшли 88 педагогів — слухачів курсів підвищення кваліфікації, які надали повні результати за діагностичним інструментарієм, що включав як кількісні, так і якісні методи. Психодіагностичний блок представлено стандартизованими методиками: тестом стресостійкості (Максименко та ін.), шкалою професійної самоефективності (Rigotti, Schyns, Mohr), шкалою мотивації до досягнень (Мехрабіан), шкалою психічного здоров'я (Keyes), шкалою негативного впливу роботи (Watson), тестом критичного мислення (Старкі). Якісний блок містив завдання на формулювання особистісно-професійної місії та заповнення рефлексивної матриці трансформацій.

Аналіз результатів показав, що лише 3% педагогів продемонстрували високий рівень готовності до трансформації, 32% — середній, 61% — нижче середнього, а 3% — низький. Найбільш розвиненими виявились мотиваційно-смислові компоненти — зокрема, мотивація до досягнення (90,9% — високий рівень) та професійна самоефективність (39,8% — високий, 60,2% —

середній). Натомість емоційно-регулятивні та когнітивно-аналітичні аспекти (стресостійкість, оптимізм/енергійність, критичне мислення) виявилися менш сформованими: 8% продемонстрували високий рівень стресостійкості, 25% — психологічне «процвітання», а 37,5% — високий рівень критичного мислення. Це свідчить про емоційне виснаження та обмежену когнітивну мобільність у частини педагогів, які функціонують у кризових умовах.

Кореляційний аналіз засвідчив наявність значущих зв'язків між чинниками: критичне мислення пов'язане з когнітивною гнучкістю (r = 0.61), стресостійкість — із професійною самоефективністю (r = 0.54), саморегуляція — з критичним мисленням (r = 0.45), а психічне здоров'я — з усіма ключовими показниками. Це дозволяє трактувати психологічну готовність як цілісну структуру, що формується на стику мотиваційно-смислових, емоційно-регулятивних і когнітивно-аналітичних ресурсів.

Якісний аналіз особистісно-професійних місій та рефлексивних матриць підтвердив наявність глибокої внутрішньої мотивації, гуманістичних орієнтирів і бачення трансформованої професійної ролі у більшості педагогів. Такі елементи, як «бути провідником змін», «нести світло», «опора для колег», фіксують високий рівень суб'єктності й потенціал до професійного оновлення.

У статті наводиться висновок, що попри емоційне виснаження та виклики, значна частина педагогів зберігає здатність до смислобудування, саморефлексії й зростання. Це дає підстави для розробки програм цілеспрямованого психологічного супроводу, тренінгових модулів та індивідуальних траєкторій підтримки трансформаційної готовності в системі формальної та неформальної освіти. Запропонована діагностична модель і результати дослідження можуть стати основою для лонгітюдних досліджень, а також порівняльного аналізу з іншими професійними групами.

Ключові слова. Професійна трансформація, педагогічні працівники, психологічна готовність, стресостійкість, мотивація досягнення, професійна самоефективність, критичне мислення, смислобудування, когнітивна гнучкість, рефлексія, психологічний супровід.

Prosina Olha Volodymyrivna PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Director of the Center for Postgraduate Education, State Higher Educational Institution «University of Educational Management» of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Master's student (2nd year) majoring in Psychology (specialty 053), Department of Psychology and Personal Development, Educational and Scientific Institute of Management and Psychology, State Higher Educational Institution "University of Educational Management" of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine. Kyiv. tel.: (050) 549-22-98, https://orcid.org/0000-0002-1243-6069

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(50) 2025

TEACHING PROFESSIONALS' READINESS FOR PROFESSIONAL TRANSFORMATION: EMPIRICAL ANALYSIS OF PSYCHOLOGICAL FACTOR

Abstract. The article presents the results of an empirical study on the psychological readiness of pedagogical workers for professional transformation within a crisis-ridden social context. Taking into account the challenges faced by educators due to armed conflict, pandemic, migration processes, and transformations in the educational sphere, the paper analyzes the psychological factors underlying professionals' internal readiness for change. The research builds upon a theoretically substantiated model that encompasses reflection, self-regulation, developmental motivation, meaning-making, cognitive flexibility, occupational self-efficacy, and social support.

The aim of the study is to identify the level of development of key psychological factors that ensure the readiness of teaching professionals for professional transformation amid societal instability. The sample included 88 educators—participants in professional development courses—who provided complete responses to a diagnostic toolkit that combined both quantitative and qualitative methods. The psychodiagnostic block comprised standardized instruments, including the Stress Resistance Test (Maksymenko et al.), the Occupational Self-Efficacy Scale (Rigotti, Schyns, Mohr), the Mehrabian Achieving Tendency Scale, the Mental Health Continuum—Short Form (Keyes), the Negative Work Impact Scale (Watson), and the Critical Thinking Test (Starkey). The qualitative section included tasks such as formulating a personal-professional mission and completing a reflexive transformation matrix.

The results showed that only 3% of educators demonstrated a high level of readiness for transformation, 32%—moderate, 61%—below average, and 3%—low. The most developed were motivational and meaning-oriented components—particularly achievement motivation (90.9% high level) and occupational self-efficacy (39.8% high, 60.2% moderate). In contrast, emotionally regulatory and cognitive-analytical components (stress resistance, optimism/energy, and critical thinking) were less developed: only 8% of participants demonstrated a high level of stress resistance, 25% indicated psychological flourishing, and 37.5% showed a high level of critical thinking. These findings indicate emotional exhaustion and limited cognitive flexibility in a portion of the teaching staff functioning under crisis conditions.

Correlation analysis revealed significant relationships between factors: critical thinking was correlated with cognitive flexibility ($r = 0.61$), stress resistance with occupational self-efficacy ($r = 0.54$), self-regulation with critical thinking ($r = 0.45$), and mental health with all key indicators. This supports the understanding of psychological readiness as an integrative structure formed at the intersection of motivational-meaningful, emotional-regulatory, and cognitive-analytical resources.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(50) 2025

The qualitative analysis of personal-professional missions and reflexive matrices confirmed the presence of deep internal motivation, humanistic values, and a vision of a transformed professional role among the majority of participants. Elements such as «being a change agent», «bringing light», and «serving as a pillar of support for colleagues» illustrate a high level of agency and potential for professional renewal.

The article concludes that despite emotional fatigue and ongoing challenges, a significant portion of educators retain the capacity for meaning-making, self-reflection, and growth. These findings provide a foundation for designing targeted psychological support programs, training modules, and individual pathways to enhance transformational readiness within both formal and non-formal educational systems. The proposed diagnostic model and empirical results may serve as a basis for longitudinal studies and comparative analyses across professional domains.

Keywords: professional transformation, pedagogical workers, psychological readiness, stress resistance, achievement motivation, occupational self-efficacy, critical thinking, meaning-making, cognitive flexibility, reflection, psychological support.

Постановка проблеми. Професійна діяльність педагогічних працівників у сучасних умовах набуває ознак високої динаміки, невизначеності та напруженості, що зумовлено впливом зовнішніх кризових чинників — війни, пандемії, масової міграції, реформ у системі освіти. У таких реаліях звична стратегія адаптації виявляється недостатньою: педагог не лише змушений змінювати форми роботи, а й осмислювати власне місце в професійній спільноті, переоцінювати освітні цінності та вибудовувати оновлену професійну ідентичність.

Попри зростання уваги до теми трансформаційних змін в освіті, емпіричне підтвердження чинників, які забезпечують психологічну готовність педагога до змін, досі залишається недостатнім. Водночас сучасний соціальний контекст вимагає не лише теоретичних моделей, а й практичних рішень для підтримки фахівців у кризових умовах. Якою мірою заявлені психологічні чинники (рефлексія, саморегуляція, когнітивна гнучкість, мотивація до розвитку тощо) справді виявляються у поведінці педагогів? Який рівень їхньої сформованості? Чи можна на підставі цих чинників зробити висновок про готовність до професійної трансформації?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійна трансформація педагогічних працівників у кризових умовах дедалі активніше досліджується у сучасній психології та педагогіці, що зумовлено викликами війни, пандемії, міграційних процесів та змін в освітньому середовищі. У працях І. Зязюна, Л. Лук'янової, Н. Ничкало, С. Бабушко, Л. Пуховської обґрунтовано підходи до особистісного зростання педагога як суб'єкта професійного розвитку.

О. І. Бондарчук досліджує готовність керівників до діяльності в умовах змін, акцентуючи на гуманістично-ціннісному підході [1; 2], а О. В. Брюховецька

розкриває важливість психологічного благополуччя, толерантність та комунікативний контроль як чинники стійкості педагогів [3]. Л. М. Карамушка висвітлює роль психічного здоров'я та організаційної підтримки у формуванні стресостійкості, пропонуючи практичні інструменти психологічного супроводу [4;5]. Ці підходи доповнюються положеннями трансформативного навчання [12], концепцією посттравматичного зростання [11] та іншими науковими працями.

Попри глибокий теоретичний базис, проблема емпіричної верифікації психологічних чинників готовності педагогів до трансформації залишається актуальною. У попередньому дослідженні авторкою статті було запропоновано модель психологічних механізмів трансформації, що охоплює рефлексію, саморегуляцію, мотивацію до розвитку, когнітивну гнучкість, смислобудування та соціальну підтримку [8]. У межах цього дослідження зроблено спробу емпірично проаналізувати рівень сформованості відповідних психологічних чинників, що потенційно забезпечують готовність педагогічних працівників до професійної трансформації.

Мета статті — емпірично дослідити рівень сформованості окремих психологічних чинників, що визначають внутрішню готовність педагогічних працівників до професійної трансформації в умовах кризового соціального контексту; проаналізувати взаємозв'язки між цими чинниками, а також охарактеризувати особистісно-смислові ресурси педагогів на основі якісного аналізу рефлексивних та смислобудівних компонентів.

Виклад основного матеріалу. У межах нашого дослідження під *психологічною готовністю до професійної трансформації* педагогічного працівника ми розуміємо внутрішній ресурсний стан, що забезпечує спроможність особистості усвідомлювати виклики кризового контексту, зберігати суб'єктну позицію та реалізовувати стратегії професійного оновлення. Цей стан є не лише відображенням адаптивних можливостей, а й активним психодинамічним конструктом, у якому поєднуються: мотиваційно-смислові ресурси (мотивація до досягнення, смислобудування, бачення місії); когнітивно-аналітичні механізми (критичне мислення, когнітивна гнучкість, рефлексія); емоційно-регулятивна складова (стресостійкість, саморегуляція, психічне благополуччя); переживання професійної ефективності та соціальної включеності (самоефективність, підтримка з боку колег і спільноти).Зазначене поняття було теоретично обґрунтовано в попередній публікації автора статті [8] та емпірично конкретизовано на основі багатокомпонентного дослідження, результати якого подано в цій статті.

Учасниками дослідження стали педагогічні працівники — слухачі курсів підвищення кваліфікації Центрального інституту післядипломної освіти, Центру післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, які проходили навчання в період з лютого 2024 року по лютий 2025 року. За бажанням їм було рекомендовано пройти тестування,

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(50) 2025

представлене в методичному пораднику, що надавався під час курсів підвищення кваліфікації [9].

Усього в дослідженні взяли участь 88 педагогічних працівників, які надали повні й коректно заповнені відповіді в гугл формі. Більшість респондентів — жінки (82%), що відображає реальну ґендерну специфіку освітньої сфери в Україні. Чоловіки становили 18% вибірки, що, хоча й обмежує порівняльний аналіз за статтю, все ж дозволяє фіксувати деякі тенденції.

Віковий діапазон учасників коливався від 26 до 62 років. Середній вік респондентів — 42 роки, що дозволяє вважати вибірку репрезентативною для дослідження професійної трансформації у зрілий період кар'єрного розвитку. За педагогічним стажем респонденти розподілилися так: до 5 років — 9%, 6–15 років — 38%, понад 15 років — 53%.

Більшість учасників працюють у загальноосвітніх школах, ліцеях, гімназіях, а також у закладах позашкільної та професійної освіти, що дозволяє говорити про достатню широту освітнього контексту, охопленого в дослідженні.

Вибірка включає педагогічних працівників, які вже стикалися з необхідністю професійного переосмислення через воєнні дії, релокацію, зміну умов праці (перехід в онлайн-формати, поєднання кількох функцій), що забезпечує релевантність дослідження до кризового контексту.

У межах дослідження було використано *мультикомпонентну діагностичну програму*, що поєднувала кількісні та якісні методи.

Психодіагностичний блок включав такі методики:

- тест «Стійкість до стресу» (С. Д. Максименко, Л. О. Карамушка, С. В. Зайчикова) — для оцінки загального рівня психологічної стресостійкості та особистісних механізмів протистояння труднощам;
- шкала психічного здоров'я – коротка форма (K. Keyes, адаптація Н. Носенко, І. Четверик-Бурчак) — для вимірювання емоційного благополуччя як ресурсу професійної стабільності;
- шкала професійної самоефективності (Rigotti, Schyns, Mohr) — для визначення впевненості педагога у власній здатності справлятися з викликами та реалізовувати професійні завдання в нових умовах;
- методика критичного мислення (Л. Старкі, адаптація О. Луценко) — для оцінювання когнітивної гнучкості та здатності до прийняття нестандартних рішень у ситуаціях невизначеності.

Якісний блок був представлений такими методичними інструментами:

- рефлексивна матриця особистісно-професійних змін, яка дозволяла респондентам візуалізувати власні виклики, бар'єри та потенціали розвитку. Це завдання дало змогу простежити ступінь усвідомлення змін і глибину суб'єктивного аналізу ситуації;
- завдання на формування особистісно-професійної місії — завдання, спрямоване на виявлення індивідуального бачення своєї ролі у професії в

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(50) 2025

умовах трансформації, ціннісних орієнтирів та смислотворчих конструктів. Воно стало показником рівня внутрішньої мотивації, суб'єктності та готовності до прийняття нової професійної позиції.

Залучення цих методичних інструментів дозволило забезпечити глибший рівень інтерпретації отриманих даних та здійснити якісну верифікацію емпіричних результатів.

Аналіз результатів емпіричного дослідження. Для оцінки готовності педагогічних працівників до професійної трансформації в умовах кризового контексту було здійснено бальну інтерпретацію результатів психодіагностичних методик. Кожному показнику відповідності певному чиннику (стійкість до стресу, оптимізм/енергійність, професійна самоефективність, комунікативна саморегуляція, негативний вплив роботи, мотивація досягнення, критичне мислення) було присвоєно кількісні значення відповідно до категоріального аналізу.

Зокрема, було розроблено уніфіковану шкалу оцінювання, де кожній якісній категорії (наприклад, «високий рівень», «середній», «низький», «процвітання», «пригнічення» тощо) призначалися бали від 1 до 5. У разі різної кількості рівнів у шкалах, оцінки було приведено до узгодженого діапазону. На основі цих даних було розраховано інтегральний індекс готовності до професійної трансформації як середнє арифметичне значення за всіма чинниками для кожного респондента.

Результати інтерпретовано за такими рівнями:

- 0.0–1.99 — низький рівень готовності;
- 2.0–2.49 — нижче середнього;
- 2.5–2.99 — середній рівень;
- 3.0 і вище — високий рівень.

Аналіз отриманих даних показав:

- 3 респонденти (3%) мають низький рівень готовності;
- 54 особи (61%) — нижче середнього рівня;
- 28 респондентів (32%) — середній рівень;
- лише 3 особи (3%) продемонстрували високий рівень готовності.

Отриманий розподіл свідчить про домінування респондентів з недостатнім або помірним рівнем готовності до трансформації, що може бути наслідком тривалого перебування в умовах стресу, емоційного виснаження, зниження мотиваційних і смислових ресурсів. Водночас наявність окремих випадків високої готовності засвідчує потенціал розвитку таких ресурсів за умов цілеспрямованого психологічного супроводу.

Детальний *розгляд результатів окремих методик* дозволяє краще зрозуміти структуру психологічної готовності педагогічних працівників до професійної трансформації та виокремити специфіку кожного чинника.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(50) 2025

За результатами тесту «Стійкість до стресу» (С. Максименко, Л. Карамушка, Т. Зайчикова) [6], 68,2% респондентів продемонстрували середній рівень стресостійкості, 20,5% — низький, лише 8% — високий. Це вказує на загальне емоційне напруження в професійному середовищі та потребу у підвищенні психологічної стабільності педагогів.

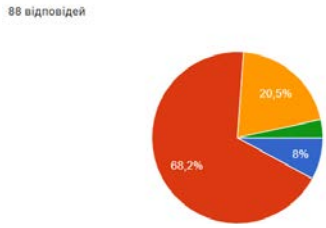

Рис.1 Результати тесту «Стійкість до стресу» [6].

Психологічний тип за рівнем оптимізму та енергійності. За методикою Л. Карамушки лише 25% респондентів продемонстрували ознаки «процвітання», тоді як 72,7% перебувають у стані помірної активності, а 2,3% — в умовах емоційного пригнічення. Такий розподіл вказує на часткове виснаження енергетичних ресурсів та зниження оптимізму.

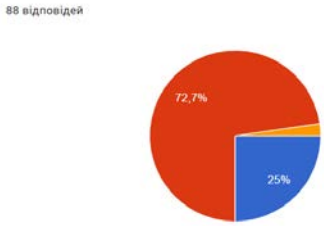

Рис 2. Результати пройденого опитування «Визначення психологічних типів залежно від ступеня оптимізму та активності (енергійності) особистості» [4].

Професійна самоефективність. Згідно з методикою Rigotti, Schyns, Mohr [10], 60,2% учасників мають середній рівень віри у власну професійну ефективність, а 39,8% — високий. Низьких значень не зафіксовано, що свідчить про загальну впевненість у здатності справлятися з професійними викликами попри складний соціальний контекст.

Рис 3. Результати пройденого опитування професійної самоефективності (адаптація О.В. Креденцер)[10].

Відповідно до шкали MATS (Mehrabian Achieving Tendency Scale), 90,9% респондентів показали високі результати, що підтверджує збережену

внутрішню потребу в розвитку, самореалізації та досягненні професійних цілей.

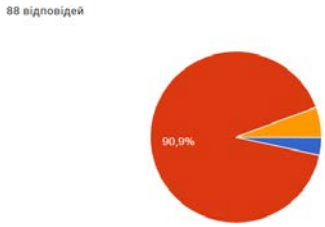

Рис 4 Результати опитування за шкалою мотивації досягнень (Mehrabian Achieving Tendency Scale, MATS) [16]

Критичне мислення. За результатами тесту Л. Старкі (адаптація О. Луценко), 55,7% мають середній рівень критичності, 37,5% — високий, що свідчить про достатню когнітивну гнучкість і здатність до рефлексивного мислення у складних ситуаціях.

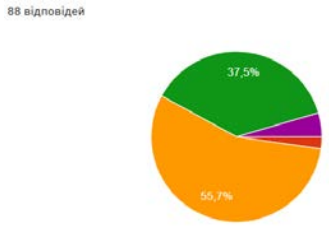

Рис.5 Рівні критичного мислення за результатами тесту критичності мислення Л. Старкі (адаптація О. Луценко)[15]

Методика адаптації шкали негативного впливу (Watson, адаптація Максименка та ін.) виявила, що 58% респондентів мають середній рівень відчуття негативного впливу професійної діяльності, 21,6% — нижче середнього, а 11,4% — високий. Це може бути наслідком тривалого навантаження, невизначеності та змін у робочому середовищі.

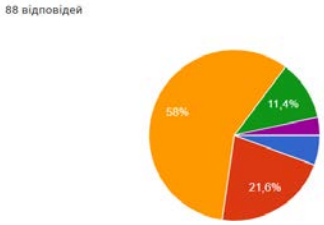

Рис.6. Результати пройденого опитування щодо негативного впливу ро боти (Д.Ватсон) (адаптація С. Д. Максименка, О. М. Кокуна, Є. В. Тополова) [8; стор. 15-16].

Отримані результати психодіагностичних методик засвідчують складну й багатокомпонентну структуру психологічної готовності педагогічних працівників до професійної трансформації. Виявлено, що попри достатньо високий рівень професійної самоефективності та виражену мотивацію

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(50) 2025

досягнення, більшість респондентів демонструють лише середній рівень стресостійкості, обмежений когнітивний ресурс (середній рівень критичності мислення у понад половини), а також ознаки емоційного виснаження, про що свідчать результати за шкалами психічного благополуччя й негативного впливу професійної діяльності.

Також звертає на себе увагу низький рівень «процвітання» (лише чверть вибірки) за типологією оптимізму та енергійності, що свідчить про наявність ризиків емоційного вигорання, недостатній рівень позитивної мобілізації в умовах змін.

Таким чином, у структурі готовності педагогічних працівників до професійної трансформації найбільш сформованими виявилися мотиваційно-смислові та вольові компоненти, тоді як емоційно-регулятивні та когнітивно-аналітичні аспекти потребують подальшого розвитку. Отримані дані дозволяють конкретизувати напрями психологічного супроводу та формування внутрішніх ресурсів для ефективного професійного оновлення в умовах кризових викликів.

Кореляційний аналіз зв'язків між психологічними чинниками готовності до професійної трансформації. З метою встановлення статистично значущих зв'язків між окремими психологічними чинниками, що потенційно впливають на готовність педагогічних працівників до професійної трансформації, було проведено кореляційний аналіз за методом Пірсона. Для обчислення коефіцієнтів кореляції використовувалися результати стандартизованих тестових методик (саморегуляція, когнітивна гнучкість, стресостійкість, самооцінка ефективності, критичне мислення, психічне здоров'я).

У ході аналізу було виявлено низку статистично значущих зв'язків, що мають наукове та прикладне значення:

- позитивна кореляція між критичним мисленням та когнітивною гнучкістю ($r = 0.61$, $p < 0.01$), що свідчить про узгодженість когнітивного компоненту адаптаційного потенціалу в умовах кризи;
- стресостійкість статистично значуще пов'язана з рівнем професійної самоефективності ($r = 0.54$, $p < 0.01$), що підтверджує взаємозв'язок між емоційною стабільністю та впевненістю у власних професійних можливостях;
- саморегуляція помірно корелює з критичним мисленням ($r = 0.45$, $p < 0.05$), що вказує на синергію між здатністю до управління емоціями та рефлексивним опрацюванням складних ситуацій;
- психічне здоров'я пов'язане з усіма основними показниками (r у межах від 0.32 до 0.48), що дозволяє трактувати його як інтегральний ресурс, який опосередковує стійкість до змін.

Загалом, результати кореляційного аналізу підтвердили існування цілісної системи психологічних чинників, які в сукупності забезпечують внутрішню готовність педагога до змін. Виявлені зв'язки можуть бути використані для побудови моделі взаємодії чинників, а також для розробки індивідуальних програм психологічного супроводу професійної трансформації.

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(50) 2025

Якісний аналіз смислотворчих чинників і особистісно-професійної рефлексії. Якісний блок дослідження включав два взаємопов'язаних завдання: формулювання особистісно-професійної місії та заповнення матриці особистого плану професійної трансформації (ОППТ). Обидва інструменти були спрямовані на виявлення рівня усвідомлення внутрішніх ресурсів, бар'єрів і напрямів трансформації в умовах кризи.

Формування місії передувало матриці та виконувало смислотворчу функцію — допомагало педагогічному працівнику артикулювати своє професійне «Я» у трансформованому контексті. Це завдання активізувало рефлексію, внутрішню мотивацію, ціннісне самоусвідомлення та перспективне бачення.

У переважній більшості випадків сформульовані місії мали гуманістичну спрямованість і включали:

- цінності: розвиток, підтримка, повага, гуманізм, співпереживання;
- ролі: «бути провідником змін», «натхненням для дітей», «опорою для колег»;
- наміри: залишатися в освіті попри складнощі, «нести світло» у складних соціальних умовах, трансформувати систему через себе.

Ці місії свідчать про внутрішню зрілість учасників, їхню мотивацію до самоздійснення та наявність смислових орієнтирів, що є базою для подолання кризових впливів.

Рефлексивна матриця особистісно-професійних трансформацій доповнила місію, надаючи структуру для аналізу індивідуального шляху змін. У ній учасники ідентифікували:

- виклики (наприклад, втрата сенсу, емоційне вигорання, відчуття професійної ізоляції);
- внутрішні ресурси (віра в себе, професійна гідність, креативність, духовна стійкість);
- зовнішні ресурси (підтримка колег, позитивна атмосфера в колективі, навчання);
- потенційні бар'єри (бюрократичний тиск, нестача часу, психологічна втома);
- вектори трансформації (оновлення підходів, розширення професійної ролі, акцент на емоційний інтелект і ментальне здоров'я).

Таким чином, якісний аналіз дозволив зафіксувати не лише загальний рівень готовності до трансформації, а й внутрішню логіку особистісного зростання, яке відбувається навіть у нестабільному соціальному середовищі.

Висновки. Проведене емпіричне дослідження дозволило виявити рівень сформованості психологічних чинників, що забезпечують готовність педагогічних працівників до професійної трансформації в умовах кризового соціального контексту. Унікальність дослідження полягає у поєднанні кількісного

аналізу результатів стандартизованих психодіагностичних методик з якісною інтерпретацією індивідуальних смислотворчих конструктів, зафіксованих через завдання на формулювання місії та рефлексивну матрицю професійних змін.

Інтегральний індекс готовності засвідчив, що лише третина респондентів досягає середнього або високого рівня сформованості досліджуваних чинників. Найбільш розвиненими виявилися мотиваційно-смислові компоненти, зокрема — мотивація до досягнення, професійна самоефективність і наявність усвідомлених життєвих цілей. Натомість емоційно-регулятивні (стресостійкість, психічне благополуччя) та когнітивно-аналітичні чинники (критичне мислення) потребують посиленої уваги як з боку системи післядипломної освіти, так і у контексті психологічного супроводу педагогів.

Результати кореляційного аналізу виявили систему взаємопов'язаних чинників: стресостійкість виявилася позитивно пов'язаною з професійною самоефективністю, критичне мислення — з когнітивною гнучкістю, а психічне здоров'я — з усіма ключовими показниками. Це дозволяє розглядати психологічну готовність до трансформації як комплексну структуру, що формується на стику індивідуально-психологічних ресурсів і досвіду подолання криз.

Якісний аналіз показав, що попри загальне емоційне напруження та високий рівень викликів, більшість педагогічних працівників зберігають глибоку професійну мотивацію, гуманістичні цінності та бачення своєї ролі в освіті як трансформуючої. Це підтверджує високий потенціал для психологічної мобілізації та подальшого зростання за умови належної підтримки.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання діагностичного інструментарію як основи для індивідуального та групового психологічного супроводу, розробки тренінгових програм, модулів курсів підвищення кваліфікації, спрямованих на розвиток стресостійкості, рефлексії, когнітивної гнучкості, смислобудування.

Обмеження дослідження включають нерівномірний ґендерний склад вибірки (домінування жінок), самозаповнення анкет без інтерв'ювання, а також можливу суб'єктивність у формулюванні місії та рефлексивних висловлюваннях. Водночас ці чинники не применшують достовірність, а лише вказують на потребу в подальшій реплікації дослідження.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з аналізом динаміки розвитку психологічних чинників у часі (лонгітюдні підходи), дослідженням ефективності інтервенційних програм підтримки, а також із розширенням вибірки за професійними групами (наприклад, порівняння з медичними працівниками чи працівниками системи соціального захисту).

Література

1. Бондарчук О. І., Карамушка Л. М. Психологічне здоров'я особистості в умовах війни та повоєнний час (Україна–Польща–Ізраїль). *Вісник НАПН України*. 2023. № 5(1). URL: https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5134

2. Бондарчук О. І., Пінчук Н. І. Професійне психологічне благополуччя освітян та особливості його підтримки в кризових умовах сьогодення. *Mental Potential of Personality: Collection of Scientific Papers*. 2023. № 1. URL: https://doi.org/10.48020/mppj.2023.01.01

3. Брюховецька О. В. Психологічне благополуччя педагога: чинники стійкості до професійного вигорання. *Психологія і суспільство*. 2021. № 1. С. 25–31.

4. Карамушка Л. М. (ред.). *Технологія психологічної підготовки персоналу організацій до роботи в умовах соціально-економічних змін*: навч. посіб. Київ: Наук. світ, 2008. 184 с.

5. Карамушка Л. М., Креденцер О. В., Терещенко К. В., Лагодзінська В. І., Івкін В. М., Ковальчук О. С. *Методики дослідження психічного здоров'я та благополуччя персоналу організацій*: психологічний практикум / за ред. Л. М. Карамушки. Київ: Ін-т психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 76 с.

6. Максименко С. Д., Карамушка Л. М., Зайчикова Т. В. (ред.). *Синдром «професійного вигорання» та професійна кар'єра працівників освітніх організацій: ґендерні аспекти*: навч. посіб. Київ: Міленіум, 2006. 148 с.

7. Панок В. Г. (наук. ред.). *Психологічні аспекти забезпечення національної безпеки України в умовах війни*: колективна монографія. Київ: Ін-т психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 452 с.

8. Просіна О. В. Психологічні механізми професійної трансформації педагогічних працівників у кризових умовах: теоретичний аналіз. *Габітус*. 2024. № 66. С. 31–36. URL: http://habitus.od.ua/journals/2024/66-2024/66.pdf

9. Просіна О. В. *Проєктування і дизайн плану професійної трансформації: методичний порадник*. Київ: ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 2024. 52 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744216/

10. Rigotti T., Schyns B., Mohr G. A. Short Version of the Occupational Self-Efficacy Scale: Structural and Construct Validity Across Five Countries. *Journal of Career Assessment*. 2008. Vol. 16(2), P. 238–255. DOI: https://doi.org/10.1177/1069072707305763

11. Tedeschi R. G., Calhoun L. G. Posttraumatic Growth: Conceptual Foundations and Empirical Evidence. *Psychological Inquiry*. 2004. Vol. 15(1), P. 1–18.

12. Mezirow J. Transformative Learning: Theory to Practice. *New Directions for Adult and Continuing Education*. 1997. № 74. P. 5–12.

13. Interventions to Teacher Well-Being and Burnout: A Scoping Review. *Educational Psychology Review*. 2025. DOI: https://doi.org/10.1007/s10648-025-09986-2

14. Watson D., Clark L. A., Tellegen A. Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The PANAS scales. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1988. Vol. 54(6), P. 1063–1070.

15. Starkey L. *Critical Thinking Skills Success in 20 Minutes a Day*. 2nd ed. New York: Learning Express, LLC, 2010. 192 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ergen.gr/images/CRITICAL_THINKING_SKILLS.pdf.

16. Mehrabian Achieving Tendency Scale (MATS). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.eztests.xyz/tests/personality_mats/

References

1. Bondarchuk, O. I., & Karamushka, L. M. (2023). Psykholohichne zdorov'ia osobystosti v umovakh viiny ta povoiennyi chas (Ukraina–Polshcha–Izrail) [Psychological health of personality during war and postwar time (Ukraine–Poland–Israel)]. Visnyk NAPN Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, 5(1). https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5134 [in Ukrainian].

2. Bondarchuk, O. I., & Pinchuk, N. I. (2023). Profesiine psykholohichne blahopoluchchia osvitian ta osoblyvosti yoho pidtrymky v kryzovykh umovakh sohodennia [Professional psychological well-being of educators and peculiarities of its support in today's crisis conditions]. Mental Potential of Personality: Collection of Scientific Papers, 1. https://doi.org/10.48020/mppj.2023.01.01 [in Ukrainian].

3. Briukhovetska, O. V. (2021). Psykholohichne blahopoluchchia pedahoha: chynnyky stiikosti do profesiinoho vyhorannia [Psychological well-being of a teacher: Factors of resistance to professional burnout]. Psykholohiia i suspilstvo – Psychology and Society, 1, 25–31 [in Ukrainian].

4. Karamushka, L. M. (Ed.). (2008). Tekhnolohiia psykholohichnoi pidhotovky personalu orhanizatsii do roboty v umovakh sotsialno-ekonomichnykh zmin: Navchalnyi posibnyk [Technology of psychological preparation of organization personnel for work in conditions of socio-economic changes: Textbook]. Kyiv: Nauk. svit [in Ukrainian].

5. Karamushka, L. M., Kredentser, O. V., Tereshchenko, K. V., Lahodzinska, V. I., Ivkin, V. M., & Kovalchuk, O. S. (2023). Metodyky doslidzhennia psykhichnoho zdorovia ta blahopoluchchia personalu orhanizatsii: Psykholohichnyi praktykum [Research methods of mental health and well-being of organizational personnel: Psychological practicum]. Kyiv: Instytut psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy [in Ukrainian].

6. Maksymenko, S. D., Karamushka, L. M., & Zaichykova, T. V. (Eds.). (2006). Syndrom 'profesiinoho vyhorannia' ta profesiina kariiera pratsivnykiv osvitnikh orhanizatsii: Henderni aspekty: Navchalnyi posibnyk [Burnout syndrome and career of education workers: Gender aspects: Textbook]. Kyiv: Milium [in Ukrainian].

7. Panok, V. H. (Scientific Ed.). (2023). Psykholohichni aspekty zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy v umovakh viiny: Kolektyvna monohrafiia [Psychological aspects of national security in the conditions of war: Collective monograph]. Kyiv: Instytut psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy [in Ukrainian].

8. Prosina, O. V. (2024). Psykholohichni mekhanizmy profesiinoi transformatsii pedahohichnykh pratsivnykiv u kryzovykh umovakh: Teoretychnyi analiz [Psychological mechanisms of professional transformation of educational workers in crisis conditions: Theoretical analysis]. Habitus, 66, 31–36. http://habitus.od.ua/journals/2024/66-2024/66.pdf [in Ukrainian].

9. Prosina, O. V. (2024). Proiektuvannia i dyzain planu profesiinoi transformatsii: Metodychnyi poradnyk [Design and planning of professional transformation: Methodological guide]. Kyiv: DZVO 'Universytet menedzhmentu osvity' NAPN Ukrainy. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744216/ [in Ukrainian].

10. Rigotti, T., Schyns, B., & Mohr, G. A. (2008). Short version of the Occupational Self-Efficacy Scale: Structural and construct validity across five countries. Journal of Career Assessment, 16(2), 238–255. https://doi.org/10.1177/1069072707305763

11. Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence. Psychological Inquiry, 15(1), 1–18.

12. Mezirow, J. (1997). Transformative learning: Theory to practice. New Directions for Adult and Continuing Education, 1997(74), 5–12.

13. Interventions to Teacher Well-Being and Burnout: A Scoping Review. (2025). Educational Psychology Review. https://doi.org/10.1007/s10648-025-09986-2

14. Watson, D., Clark, L. A., & Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The PANAS scales. Journal of Personality and Social Psychology, 54(6), 1063–1070.

15. Starkey, L. (2010). Critical Thinking Skills Success in 20 Minutes a Day (2nd ed.). New York: LearningExpress, LLC. 192 p. [Electronic resource]. Available at: https://www.ergen.gr/images/CRITICAL_THINKING_SKILLS.pdf

16. Mehrabian Achieving Tendency Scale (MATS). (n.d.). [Electronic resource]. Retrieved from https://www.eztests.xyz/tests/personality_mats/